

**N:o 148.**

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1906, kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter skräddaren Frans Gustaf Oscar Petersson.*

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 149) af den 27 sistlidne april har Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att kronans rätt till danaarf efter skräddaren Frans Gustaf Oscar Petersson från Östra Eneby socken måtte efterskänkas till förmån för gårdsägaren Jakob Alfred Eriksson i Norrköping, snickaregesällen Sven Johan Fredrik Holmqvist och Anna Sofia Utterström, född Holmqvist, sålunda, att dels Eriksson befriades från skyldighet att gällda honom genom Björkekinds, Östkind, Lösings, Bråbo och Memmings häradsrätts utslag den 2 oktober 1905 till utgifvande ådömdt belopp, ettusen kronor, jämte ränta, dels ock Holmqvist och Anna Sofia Utterström tillerkändes den återstående delen af danaarvet, dock med skyldighet för Eriksson, Holmqvist och Anna Sofia Utterström att gällda den kammaradvokatfiskalsämberet tillkommande aktoratsprovision, en hvar med hvad som belöpte å den honom tillerkända del af arvet.

I detta ärende har departementschefen till ofvanberörda statsrådsprotokoll anført följande:

»Skräddaren Frans Gustaf Oscar Petersson från Östra Eneby socken aflöd den 26 december 1899 utan att, så vidt vid dödsfallet var bekant,

efterlämna arfvingar. I instrumentet öfver den 5 februari 1900 för rättad bouppteckning efter den afidne, upptogs såsom tillgång, bland annat, en boets fordran å 1,000 kronor jämte ränta hos gårdsägaren Jakob Alfred Eriksson i Norrköping på grund af en i Eriksson tillhöriga gården n:o 22 vid Verkstadsgatan i nämnda stad intecknad skuldsedel.

Med uppgift att den afidne i lifstiden skulle genom muntligt testamente frikallat Eriksson från skyldighet att infria berörda skuldsedel, hade denne den 13 mars 1900 vid Lösings, Bråbo och Memmings häradsrätt i sådant hänseende såsom muntligt testamente bevakat åtskilliga dels sistnämnda dag inför bemälda häradsrätt och dels den 29 förutgångna januari vid rådstufvurätten i Norrköping för dödsfalls skull aflagda vittnesberättelser af följande innehåll, nämligen af:

1:o *gårdsägaren Filip Pettersson*: att skräddaren Petersson, med hvilken vittnet sedan flere år före hans död varit personligen bekant, vid upprepade tillfällen, senast i november månad 1899, vid besök hos vittnet yttrat, att efter hans död gårdsägaren Eriksson »skulle få behålla» ett af Petersson till Eriksson såsom lån lämnadt belopp af 1,000 kronor, med tillägg, att denna bestämmelse innefattade hans yttersta vilja; att Petersson ej särskildt anmodat vittnet att lägga detta hans yttrande på minnet, men sagt, »att han ämnade upprätta testamente för af Eriksson visad vänlighet i många år»; samt att Petersson, som vid omvittnade tillfället varit ensam med vittnet, vid samtliga dessa tillfällen varit vid sundt och fullt förstånd;

2:o *skomakaren Hans Gustaf Lundqvist*: att skräddaren Petersson, med hvilken vittnet redan en lång tid före hans död varit personligen bekant, vid ett tillfälle midsommartiden 1895 infunnit sig i vittnets bostad i något ärende; att då Peterssons förmögenhetsförhållanden därvid kommit på tal, Petersson i närvaro af vittnet och vittnets hustru Carolina Bernhardina Lundqvist, efter omnämmande att gårdsägaren Eriksson af Petersson som lån bekommit 1,000 kronor, yttrat och bedt vittnet särskildt lägga på minnet, att Eriksson, enär Petersson hos honom »haft det som ett hem», aldrig behöfde återbetala det lånta kapitalet, utan blott, så länge Petersson lefde, gälda ränta därå; att Petersson vid samma tillfälle uttalat sin afsikt att upprätta skriftligt testamente af samma innebörd som omvittnade yttrande men tillagt: »det hinner jag nog med»; samt att Petersson sedermera vid flera tillfällen under samtal med vittnet i Peterssons bostad, därvid emellertid ej någon annan än vittnet varit tillstädes, angående Erikssons befrielse från skyldighet att återgälda berörda lån fällt enahanda yttrande som

det ofvannämnda, likväl utan att därvid anmoda vittnet att lägga detta yttrande på minnet;

3:o) *Carolina Bernhardina Lundqvist*: lika med nästföregående vittne angående hvad som förelupit i makarna Lundqvists bostad vid skräddaren Peterssens omvittnade besök därstädes midsommartiden 1895, med tillägg att Petersson därvid särskildt framhållit, att Eriksson ej behöfde återbetala lånet emedan »han haft som ett hem hos Eriksson»; och hade vittnet vidare yttrat, att makarna Lundqvist och Petersson under flera af de närmast före Peterssens död förflutna åren umgått med hvarandra; att vittnet äfven efter ofvannämnda besök flera särskilda gånger under samtal med vittnet i Peterssens bostad, därvid dock ej någon annan än vittnet varit närvarande, angående Erikssons ifrågavarande skuld fällt enahanda yttrande som under ofvannämnda besök hos makarna Lundqvist; samt att Petersson, som vid samtliga omvittnade tillfällen varit vid sundt och fullt förstånd, ej särskildt anmodat vittnet att lägga sistnämnda yttrande på minnet;

4:o) *änkan Augusta Carolina Andersson*: att Petersson vid ett besök af vittnet en söndag under hösten 1898, under anmärkning att gårdsägaren Eriksson nyss förut besökt Petersson och därvid betalt räntan å ett af Petersson bekommet penninglån, yttrat till vittnet: »räntan skall han betala så länge jag lefver, men kapitalet skänker jag Eriksson», med tillägg, att han härigenom ville gifva ett uttryck af sin tacksamhet mot Eriksson för dennes ofta visade vänlighet mot Petersson; samt att denne, som ej särskildt anmodat vittnet att lägga omvittnade yttrande på minnet, vid sagda tillfälle varit ensam med vittnet; och

5:o) *nämndemannen Johan Fredrik Jonsson*: att vittnet varit närvarande vid ett tillfälle 1893 eller 1894, då Eriksson till skräddaren Petersson inbetalt ränta å ett lån å 1,000 kronor, som Eriksson mot skuldebref bekommit af Petersson; att därvid ej gjorts någon anteckning å skuldebrevet om räntans erläggande; att Petersson på vittnets fråga, hvarför ej sådan anteckning gjordes, svarat: »det är ej så kinkigt, för Eriksson skall ej betala ränta längre än till min död, då skall han få tillbaka kapitalet, ty jag har inga andra arfvingar»; samt att Petersson jämväl vid senare tillfällen haft liknande yttranden.

Sedan till kammaradvokatfiskalsämbetets kännedom kommit, att skräddaren Petersson afidit utan att efterlämna kända arfvingar, äfvensom att någon arfvinge ej heller inom laga tid anmält sig, anmodade ämbetet ofvanbemälde nämndemannen Jonsson, som förordnats till god man för den afidnes okända arfvingar, att till ämbetet redovisa kvarlåtenskapen efter den afidne, och har i anledning häraf Jonsson till

ämbetet afämnat redovisningsräkning samt behållna danaarfsmedlen, hvilka af ämbetet inlevererades till statskontoret och, efter afdrag af den ämbetet tillkommande aktoratsprovision, utgjorde ett belopp af 813 kronor 26 öre.

Enär emellertid i nämnda redogörelse boets ofvanberörda fordran hos Eriksson redovisats sålunda, att denna fordran angifvits hafva jämlikt muntligt, vederbörligen bevakadt testamente tillfallit Eriksson, men detta förmenta testamente, hvarmed åsyftades de i de afgifna vittnesberättelserna omförmälda yttranden af skraddaren Petersson, ej enligt ämbetets åsikt uppfyllde de fordringar, som förutsättas för ett lagligen tillkommet testamente, anhängiggjorde ämbetet vid Björkekind, Östkinds, Lösings, Bråbo och Memmings häradsrätt rättegång mot Jonsson och Eriksson med påstående, att de såsom testamente bevakade yttranden af skraddaren Petersson ej måtte utgöra hinder för kronan att tillträda jämväl den del af kvarlåtenskapen efter Petersson, som med samma yttranden åsyftats, samt att Jonsson och Eriksson i följd däraf måtte förpliktas att, hvilkendera bäst gälda kunde, till kronan utgifva ifrågavarande belopp, 1,000 kronor, jämte ränta, hvarförutom ämbetet i vissa delar klandrade den afgifna redovisningsräkningen.

Sedan under rättegången blifvit upplyst, bland annat, att ifrågavarande, af Eriksson utfärdade skuldsedel af Jonsson återlämnats till Eriksson, samt att den till säkerhet för skuldsedeln meddelade inteckningen till följd af underlåten förnyelse förfallit, meddelade häradsrätten den 2 oktober 1905 utslag, som därefter vunnit laga kraft, däri häradsrätten i fråga om testamentsklandret yttrade, att som de af Petersson till flera personer fällda yttranden, att efter hans död Eriksson skulle erhålla ifrågavarande, Petersson tillhöriga inteckning å 1,000 kronor jämte ränta, icke tillkommit i den ordning, som för giltigheten af muntligt testamente stadgas i 16 kap. 1 § ärfdabalken, förklarades det efter Peterssons fränfalle bevakade muntliga testamente ej utgöra hinder för kronan att såsom danaarf komma i åtnjutande af äfven ifrågavarande del af kvarlåtenskapen efter Petersson; och som vid sådant förhållande Eriksson ej varit berättigad att erhålla omförmälda inteckning, och Jonsson genom densammas öfverlämnande till Eriksson, som densamma förstört, öfverskridit sin befogenhet såsom förvaltare af boet efter Petersson, förpliktades Jonsson och Eriksson att, hvilkendera gälda kunde, till kronan utgifva 1,000 kronor jämte ränta. Tillika och i anledning af det instämnda klandret å den af Jonsson afgifna redo-

visningen förpliktades denne att till kronan ytterligare redovisa poster å tillhoppa 43 kr.

Nu har i en den 28 november 1905 till Kungl. Maj:t inkommen skrift gårdsägaren Eriksson i underdånighet anhållit, att kronans rätt att såsom danaarf utbekomma stärbhusets ifrågavarande fordran hos sökanden måtte till dennes förmån efterskänkas, samt såsom skäl härför, jämte åberopande af innehållet i de afgifna vittnesberättelserna, framhållit, att något tvifvel ej syntes kunna förefinnas därom, att Peterssons mening varit, att sökandens ifrågavarande skuld skulle eftergifvas; att det goda förhållandet dem emellan fortfarit till Peterssons död, hvadan anledning saknades att antaga, att denne på sistone skulle kommit på andra tankar; att Petersson efter all sannolikhet skulle bekräftat sin ifrågavarande afsikt genom att upprätta skriftligt testamente, därest han ej till följd af undergången misshandel plötsligen affidit; samt att det för sökanden skulle vara förenadt med hart när oöfverstigliga svårigheter att uppbringa det för utslagets fullgörande erforderliga belopp, eller omkring 1,400 kronor, hvarför sökanden, därest hans förevarande framställning ej vunne bifall, skulle nödgas låta sin hufvudsakliga och enda nämnvärda tillgång, gården n:o 22 vid Verkstads-gatan i Fredriksdalskvarteret inom Östra Eneby socken, gå till försäljning, möjligen å utmätningssauktion.

Vidare hafva i en den 10 juni 1905 till Kungl. Maj:t inkommen skrift snickaregesällen Sven Johan Fredrik Holmqvist samt Viktor Filip Utterström och hans hustru Anna Sofia Utterström, född Holmqvist, under uppgift att sökandena stått i skyldskapsförhållande till ofvanbemälda Frans Gustaf Oscar Petersson, och med framhållande af sökandenas fattigdom, i underdånighet anhållit, att kronan måtte till sökandenas förmån afstå från alla anspråk på kvarlåtenskapen efter Petersson, samt till stöd för den gjorda framställningen åberopat *dels* följande, af vederbörande pastorer utfärdade intyg, nämligen:

1:o af den 24 september 1904, att Petter Magnus Pettersson från Krogstorp, Sunehult, född den 28 februari 1801, och Nils Fredrik Pettersson från Krogstorp, Glabo, född den 2 april 1809, vore söner af Nils Petter Persson och hans hustru Katarina Nilsson; att den förre i sitt äktenskap, utom öfriga barn, hade sonen Jonas Petter Pettersson, hvilken åter bland öfriga barn haft sonen Sven Johan Fredrik, född den 24 juni 1866, samt att Nils Fredrik Pettersson, utom öfriga barn, haft sonen Frans Gustaf Oscar, född den 18 december 1839;

2:o af den 15 februari 1905, att snickaren Sven Johan Fredrik Holmqvist, född den 24 juli 1866, åtnjöte medborgerligt förtroende och vore medellös;

3:o) af den 24 februari 1905, att torparen Jonas Peter Petersson, från Krogstorp, Sunehult, död den 1 juni 1868, i sitt äktenskap med hustrun Maria Lovisa Johansdotter haft, utom öfriga barn, äfven dottern Alma Sofia, född den 23 mars 1868; samt

4:o) af den 28 februari 1905, att målaregesällen Filip Teodor Utterström, född den 15 november 1867, vore i äktenskap förenad med Alma Sofia Holmqvist, född den 23 mars 1868, samt att makarna, som åtnjöte medborgerligt förtroende, ägde sju barn;

dels och följande handlingar:

1:o) ett af E. J. Sundstedt i Norrköping den 18 februari 1905 utfärdadt intyg, att snickaregesällen Joh. Fr. Holmqvist, som sedan femton år innehade anställning hos Sundstedt, städse iakttagit ett mycket ärligt och i allo hedrande och mönstergillt uppförande; att på grund af nedsatt arbetskraft hans årliga inkomst utgjorde ett relativt lågt belopp; samt att vid sådant förhållande och då familjen bestode, utom af hustrun, af fem minderåriga barn, Holmqvist, om någon, vore i behof af pekuniärt tillskott i sin ekonomi; och

2:o) ett af målaren Alb. Antonsson i Norrköping likaledes den 18 februari 1905 meddeladt intyg, att målaren Utterström, som vore skötsam och ordentlig, iakttagit ett i allo godt uppförande, samt att han vore i stort behof af medel till sin familjs underhåll.

Öfver de gjorda framställningarna har infordradt underdånigt utlåtande afgifvits af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län, som därvid öfverlämnat yttrande af kronofogden i Björkekindes m. fl. häraders fögderi, däruti kronofogden, beträffande Erikssons framställning, enär handlingarna otvetydigt gifve vid handen, att skräddaren Petersson haft för afsikt att till Eriksson testamentera det belopp, hvarför denne häftade i skuld, och att all anledning funnes att antaga, att Petersson, därest han ej blifvit utsatt för misshandel, däraf döden omedelbart följde, skulle fullbordat samma afsikt, förklarar sig anse billighetsskäl tala för bifall till ansökningen, hvarjämte kronofogden på grund af inhämtade upplysningar vitsordat, att Eriksson, som vore redbar och ärlig, ej utan kännbara uppoffringar kunde åstadkomma det honom till utgifvande ådömda belopp, samt, hvad anginge den af Holmqvist och hans medsökande gjorda framställning, funnit de af dem åberopade intyg tala för bifall till framställningen; och har jämväl Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt om aflåtande af nådig proposition till Riksdagen i det af samtliga sökandena afsedda syfte.

Slutligen har kammaradvokatsfiskalsämbetet på nådig befallning inkommit med särskilda underdåniga utlåtanden och därvid meddelat,

att ämbetet, efter erhållen kännedom, att Eriksson ingifvit ifrågavarande ansökning och i enlighet med därom framställd begäran, ansett sig böra låta anstå med verkställighet af häradsrättens ofvanberörda utslag, till dess frågan om efterskänkande af danaarvet efter Petersson blifvit afgjord; att, hvad anginge Erikssons förmögenhetsvillkor, den honom tillhöriga, i handlingarna omförmälda fastighet, gården n:o 22 vid Verkstadsgatan i Norrköpings norra förstads municipalsamhälle i Östra Eneby socken, år 1904 taxerats till 5,500 kronor, äfvensom att Eriksson, som år 1904 varit mantalsskrifven inom nämnda municipalsamhälle, ej återfunnes i taxeringslängden öfver inkomstbevillningen och inkomstskatten inom municipalsamhället för nämnda år; samt att förutom det belopp med ränta, som Eriksson förpliktats till kronan utgifva, danaarvet utgjordes dels af i statskontoret innestående 813 kronor 26 öre och dels af 43 kronor, som gode mannen Jonsson enligt häradsrättens ofvanberörda utslag förpliktats att till kronan ytterligare redovisa.

I fråga om Erikssons ansökning har ämbetet ansett de åberopade vittnesberättelserna otvetydigt gifva vid handen, att Peterssons mening varit, att efter hans död Eriksson skulle bekomma det belopp, hvori denne häftade i skuld till Petersson, samt, med afseende såväl härå som å hvad kronofogden anfört, tillstyrkt bifall till ansökningen, därvid ämbetet gjort förbehåll om den ämbetet tillkommande aktoratsprovision å det belopp med ränta, Eriksson genom häradsrättens utslag förpliktats till kronan utgifva.

Beträffande den af Holmqvist och hans medsökande gjorda framställningen har ämbetet i fråga om de af dem åberopade intyg anmärkt, att i intyget af den 24 september 1904 Jonas Petter Petterssons son Sven Johan Fredrik uppgäfves vara född den 24 juni 1866, under det att i det för Sven Johan Fredrik Holmqvist den 15 februari 1905 utfärdade intyget denne vore antecknad såsom född den 24 juli 1866, hvadan, enligt ämbetets förmenande, bemälde Sven Johan Fredrik ej enligt intygen vore identisk med Holmqvist och intygen således ej heller innefattade stöd för Holmqvists uppgifna släktskap med arflåtaren; att ej heller Anna Sofia Utterströms släktskap med arflåtaren kunde anses genom de åberopade intygen styrkt, när i intyget af den 24 februari 1905, genom hvilket afsetts påvisa, att hon skulle vara dotter till ofvanbemälde Jonas Petter Pettersson, dennes däri omförmälda dotter angäfves heta Alma Sofia; att intyget af den 28 februari 1905 innehölle, att målaregesällen Filip Teodor Utterström, med hvilken enligt ansökningen Anna Sofia Utterström skulle vara gift, vore i äkten-skap förenad med Alma Sofia Holmqvist, hvarjämte ansökningen under-

tecknats, förutom af Holmqvist och Anna Sofia Utterström, af Viktor Filip Utterström; samt att den i intyget af den 24 september 1904 omförmälde Nils Fredrik Petterssons i samma intyg omnämnda son, Frans Gustaf Oscar, med hvilken sökandena velat visa skyldskap, däri angåfves vara född den 18 december 1839, under det att, enligt ämbetet tillhandakommet, utlåtandet bifogadt utdrag af Östra Eneby församlings död- och begrafningsbok af den 19 december 1903, skräddaren Frans Gustaf Oscar Petersson vore född den 28 december 1839; och har ämbetet, enär med afseende å nu anmärkta förhållanden den af Holmqvist och hans medsökande åberopade släktskapen med aflidne skräddaren Petersson ej kunde anses styrkt, hemställt, att ansökningen ej måtte till nädigt afseende föranleda.

I likhet med de hörda myndigheterna anser jag genom de aflagda vittnesmålen vara ådagalagdt, att skräddaren Petersson haft för afsikt att, såsom en gärd af tacksamhet för visad välvilja, till Erikssons förmån efterskänka dennes skuld till Petersson enligt omförmällda, i Erikssons fastighet in-tecknade skuldsedel, ehuru Petersson genom den honom tillfogade misshandeln, som omedelbart medförde döden, hindrades att genom behörigen upprättadt testamente bekräfta sin berörda afsikt. Jag anser därför med billighet öfverensstämmande, att Eriksson frikallas från skyldighet att återbetala större del af sin skuld på grund af nämnda revers, än som motsvarar den kammaradvokatfiskalsämbetet tillkommande aktoratsprovision å skuldbeloppet.

Hvad därefter angår den af Holmqvist och hans medsökande gjorda framställning, anser jag ej allt för stor vikt böra tillmätas de anmärkningar, kammaradvokatfiskalsämbetet framställt i fråga om de intyg, med hvilka sökandena velat styrka syskonen Holmqvists skyldskap med arflåtaren. De anmärkta olikheterna i de särskilda intygen synas, åtminstone delvis, grunda sig på misskrifning, och jag anser intygen gifva grundadt stöd för det antagande, att sökandenas uppgift om skyldskapen med Petersson är riktig. Jag finner det därför billigt, att syskonen Holmqvist tillerkännes den del af danaarfvet, som återstår efter afdrag af gårdsägaren Erikssons skuld.»

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling denna framställning blifvit öfverlämnad, har icke haft något att emot densamma erinra, hvadan utskottet hemställer



att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må af  
Riksdagen bifallas.

Stockholm den 10 maj 1906.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.

---